

TRIBUNAL RUSSELL SOBRE PALESTINA

VIOLACIONS I INCOMPLIMENTS DEL DRET INTERNACIONAL COMESOS PER ISRAEL EN ELS TERRITORIS PALESTINS OCUPATS

BARCELONA, 1, 2 I 3 DE MARÇ DE 2010

HOCINE OUAZRAF¹

¹ Revisat per Lola Badenes.

Des de 1948, Israel ha violat contínuament totes les normes imperatives del dret internacional i ha menyspreat sistemàticament i oberta les seves obligacions internacionals.

Respecte del principi del dret del poble palestí a la lliure determinació

Aquest dret, que els pobles colonitzats van guanyar després d'una àrdua batalla, és la pedra angular del dret internacional. Durant 60 anys, Israel ha impedit que el poble palestí pugui exercir el dret a la lliure determinació, malgrat que el dret que hi tenen els pobles es troba recollit a l'article 1, paràgraf 2, de la Carta de les Nacions Unides, que afirma que un dels objectius de les Nacions Unides és: **«desenvolupar entre les nacions unes relacions amistoses basades en el respecte al principi de la igualtat de drets dels pobles i del seu dret a la lliure determinació»**.

La resolució 1514 (XV) de 14 de desembre de 1960 de l'Assemblea General de les Nacions Unides (d'ara endavant, AGNU), sobre la concessió de la independència als països i pobles que havien estat colonitzats, recorda aquesta obligació i prohibeix explícitament **la submissió dels pobles a la dominació i l'explotació estrangeres**.

El dret dels pobles a la lliure determinació també es reafirma com a principi inalienable a la *Declaració de Principis de Dret Internacional relatiu a les relacions d'amistat i de cooperació entre Estats* del 24 d'octubre de 1970 (resolució 2625 (XXV) de l'AGNU).

A la resolució 2649 de 30 de novembre de 1970, l'AGNU reconeix que la resolució 1514 (XV) és aplicable al cas palestí en subratllar que el poble palestí es troba sota la **«dominació colonial i estrangera»** i, per aquesta raó, es pot beneficiar dels principis establerts a la resolució 1514 (XV). I «condemna els governs que neguen el dret a la lliure determinació als pobles que hi tenen dret reconegut, especialment els del sud de l'Àfrica i **Palestina**».

Més recentment, la Cort Internacional de Justícia, en la seva opinió consultiva relativa a les *Conseqüències legals jurídiques de la construcció d'un mur en els territoris palestins ocupats* afirma que Israel viola el principi del dret del poble palestí a la lliure determinació. I encara va més lluny en afegir que el dret dels pobles a la lliure determinació s'ha convertit en un dret *erga omnes*.

També assenyala que, en virtut de l'article 1, paràgraf 3, del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals i el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, els Estats part d'aquests dos convenis han de promoure l'exercici del dret a la lliure determinació. Recorda així les obligacions de l'Estat d'Israel, subjecte a diversos tractats de drets humans, mentres que, d'altra banda, sembla voler descartar la seva aplicació als territoris palestins amb l'excusa que els instruments internacionals només protegeixen en temps de pau, però no en temps de guerra. Aquest argument va ser rebut per la Cort, que va concloure amb fermesa que cal aplicar els tractats sobre drets humans i, de manera complementària, el dret internacional humanitari. Així doncs, l'Estat d'Israel queda obligat a complir els seus deures en matèria de drets humans en els territoris palestins ocupats en virtut dels instruments internacionals que ha ratificat. Aquesta posició va ser confirmada pel Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides, que va afirmar que les disposicions d'ambdós convenis eren aplicables als habitants dels territoris palestins.

Un dels corol·laris directes del dret del poble palestí a la lliure determinació és la prohibició d'annexió de territoris per la força. Perquè l'Estat d'Israel, a més de negar el dret del poble palestí a l'autodeterminació, també incompleix el principi de prohibició d'annexió de territoris per la força, cosa que estableix de manera inequívoca l'article 2, paràgraf 4, de la Carta de les Nacions Unides:

«Els Membres de l'Organització s'abstindran, en les seves relacions internacionals, de recórrer a l'amenaça a l'ús de la força contra la integritat territorial o la independència política de qualsevol Estat, o a qualsevol altra manera incompatible amb els Propòsits de les Nacions Unides.»

Al juny de 1967, després de la Guerra dels Sis Dies, l'exèrcit israelià va ocupar tots els territoris que constituïen la Palestina històrica. Avui dia, l'Estat d'Israel ocupa encara Cisjordània, la Franja de Gaza i Jerusalem Est. El 22 de novembre de 1967, el Consell de Seguretat de les Nacions Unides (d'ara endavant, CSNU) va adoptar la resolució 242, que recorda el principi de prohibició d'annexió de territoris per la força, estableix els principis que cal complir al Pròxim Orient per assolir una pau justa i demana la **«retirada de les forces armades israelianes dels territoris que van ocupar durant el conflicte recent»**. Israel està obligat a complir les resolucions del Consell de Seguretat en virtut de l'article 25 de la Carta de les Nacions Unides, que exigeix als Estats membres que «acceptar i complir les decisions del Consell de Seguretat». A dia d'avui, Israel ha violat i continua violant més de trenta resolucions del Consell de Seguretat.

La relació entre els dos principis (la lliure determinació i la prohibició d'annexió de territoris per la força) es manifesta clarament a la resolució 31/20 de 24 de novembre de 1976 de l'AGNU, que considera que l'evacuació del territori ocupat per Israel el 1967 és una condició prèvia per a l'exercici del dret del poble palestí a la lliure determinació.

A més, l'Assemblea General reconeix als pobles sotmesos al domini colonial el «dret a la resistència» amb la finalitat de recuperar els seus drets legítims. Aquest reconeixement explícit del «dret a la resistència» s'expressa amb claredat a la resolució 2649 de 30 de novembre de 1970, en què l'Assemblea General:

«1. Afirma la legitimitat de la lluita dels pobles sota dominació colonial i estrangera als quals s'ha reconegut el dret a la lliure determinació per recuperar aquest dret fent ús de tots els mitjans al seu abast;

2. Reconeix el dret dels pobles sota dominació colonial i estrangera, en l'exercici legítim del seu dret a la lliure determinació, a demanar i rebre tot tipus d'assistència moral i material, d'acord amb les resolucions de les Nacions Unides i l'esperit de la Carta de les Nacions Unides.»

A més a més, com hem comentat abans, la resolució que acabem d'esmentar fa referència directa al cas palestí.

La legitimitat del dret a la resistència es confirma a l'article 1, paràgraf 4, del Protocol Addicional als Convenis de Ginebra de 12 d'agost de 1949 relatiu a la protecció de les víctimes dels conflictes armats internacionals (d'ara endavant Protocol I), que estipula que:

«Les situacions a què es refereix el paràgraf precedent inclouen els conflictes armats en què els pobles lluitin contra la dominació colonial i l'ocupació estrangera i contra els règims racistes, en l'exercici del seu dret a la lliure determinació, consagrat a la Carta de les Nacions Unides i a la Declaració sobre els principis de dret internacional referents a les relacions d'amistat i a la cooperació entre els Estats d'acord amb la Carta de les Nacions Unides.»

Els assentaments i el saqueig dels recursos naturals

El desenvolupament i l'expansió dels assentaments constitueix un obstacle permanent i il·legal per a l'exercici efectiu del dret del poble palestí a la lliure determinació. Des de 1967, Israel ha dut a terme una política implacable de colonització del territori palestí, amb l'establiment d'uns 150 assentaments a Cisjordània i Jerusalem Est. Els assentaments ocupen actualment més del 38 per cent de Cisjordània i no han parat de créixer, fins i tot en els períodes en què estava vigent l'anomenat «procés de pau». Així, el nombre d'assentaments ha augmentat un 63 per cent des de 1993, malgrat el procés de pau iniciat amb els Acords d'Oslo.

La colonització dels territoris palestins ocupats el 1967 ha estat una constant de la política de tots els governs israelians, amb independència de la seva tendència o sensibilitat política. L'aplicació per part de les autoritats israelianes d'una intensa política colonitzadora a Cisjordània i Jerusalem Est viola moltes disposicions del dret internacional i, en particular, alguns principis del dret internacional humanitari.

Tot i que Israel discuteix l'aplicabilitat dels principis del dret internacional humanitari als territoris palestins, avui dia no hi ha cap dubte que el IV Conveni de Ginebra, relatiu a la protecció deguda a les persones civils en temps de guerra (d'ara endavant, IV Conveni), del 12 d'agost de 1949, és aplicable als territoris palestins ocupats. D'una banda, l'Estat d'Israel està adherit a aquesta Convenció, que va ratificar el 6 de juliol de 1951; de l'altra, Palestina també va emetre el 1982 una declaració unilateral en què es comprometia a aplicar aquest instrument internacional. Israel ha rebutjat l'aplicació del IV Conveni amb l'excusa que Palestina no és un territori d'una Alta Part Contractant segons els termes del Conveni. Però aquesta postura no es sosté quan s'analitzen els articles que estableixen el camp d'aplicació dels principis recollits al IV Conveni. Perquè, efectivament, d'acord amb l'article 4 del IV Conveni, el poble palestí és beneficiari de la protecció consagrada per aquest text, que disposa el següent:

«Aquest Conveni protegeix les persones que, en qualsevol moment i de la manera que sigui, es trobin, en cas de conflicte o ocupació, en poder d'una Part en conflicte o d'una Potència ocupant de la qual no siguin súbdites.»

L'AGNU i el CSNU han reiterat aquest punt de vista en diverses ocasions i han demanat repetidament a Israel l'aplicació del IV Conveni. El 5 de novembre de 2009, per exemple, l'Assemblea General, en la resolució 64/10, que ratifica les conclusions de l'Informe Goldstone, recorda clarament:

«les normes i principis pertinents del dret internacional, inclosos el dret internacional humanitari i les normes de drets humans, i en particular el IV Conveni de Ginebra relatiu a la protecció deguda a les persones civils en temps de guerra, de 12 d'agost de 1949, que és aplicable al territori palestí ocupat, inclòs Jerusalem Est.»

També s'ha manifestat en aquest sentit el Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR), que ha donat suport i ha confirmat en diverses ocasions les posicions del CSNU i de l'AGNU.

Cal tenir en compte, a més a més, que malgrat que l'Estat d'Israel va ratificar els quatre Convenis de Ginebra de 1949, no n'ha ratificat el Protocol I. Tanmateix, resta obligat a complir les seves disposicions, en tant que els principis consagrats en els dos protocols formen part del dret consuetudinari internacional i, per tant, han de ser respectats per totes les parts involucrades en un conflicte armat.

D'acord amb l'article 49, paràgraf 6, del IV Conveni, els assentaments són il·legals, ja que incompleixen els principis establerts en aquest article, que estipula que:

«La potència ocupant no podrà efectuar l'evacuació ni el trasllat d'una part de la seva població civil al territori que ha ocupat.»

Aquestes pràctiques, dissenyades per capgirar les estadístiques demogràfiques de la població palestina, han estat condemnades repetidament pel CSNU i per l'AGNU. El 8 de desembre de 1972, per exemple, l'AGNU recorda la prohibició de dur a terme qualsevol tipus de modificació de l'estructura demogràfica i física dels territoris àrabs ocupats.

El CSNU també ha expressat en diverses ocasions aquest punt de vista. Així, en la resolució 446 de 22 de març de 1979, el Consell de Seguretat reitera que l'establiment d'assentaments en els territoris àrabs ocupats no té «cap validesa legal» i demana a Israel, la potència ocupant, que es retiri d'aquests territoris.

D'altra banda, la política de colonització dels territoris palestins viola el dret del poble palestí a la sobirania sobre els seus recursos naturals. La problemàtica del control i la gestió dels recursos naturals està vinculada al respecte del principi del dret del poble palestí a lliure determinació. Constitueix un dret col·lectiu que forma part i és un element clau del dret del poble palestí a la lliure determinació. Les qüestions relatives a la sobirania sobre els recursos naturals com a corollari directe del dret dels pobles a l'autodeterminació han motivat intensos debats en el si de les Nacions Unides. A la resolució 3281 (XXIX) de 12 de desembre de 1974 (Carta de Drets i Deures Econòmics dels Estats), l'Assemblea General recorda que totes les formes d'ocupació i de consegüent apropiació dels recursos naturals estan prohibides. I demana que aquests recursos siguin restituïts i, si s'escau, estableix la possibilitat d'indemnització.

Els dos aspectes d'aquesta resolució (condemna i indemnització) han estat consagrats en diverses resolucions de l'AGNU referides al cas palestí. Per exemple, el paràgraf 2 de la resolució 3175 de 17 de desembre de 1973, relativa a la prohibició d'explotació dels recursos naturals per part de les potències ocupants, reafirma que «totes les mesures preses per Israel per explotar els recursos humans i naturals dels territoris àrabs ocupats són il·legals i demana a Israel que les aturi immediatament». El dret del poble palestí a indemnització també ha estat objecte de diverses resolucions de l'AG que demanen «una indemnització plena per l'explotació, l'exhauriment i les pèrdues dels recursos naturals dels territoris palestins».

L'annexió de Jerusalem Est

En la lluita del poble palestí per recuperar el seu dret a la lliure determinació, la qüestió de Jerusalem ha estat un dels temes més espinosos. La ciutat de Jerusalem va gaudir al

començament d'un estatus internacional específic que la resolució 181 de 29 de novembre de 1947 de l'AGNU defineix de la manera següent:

«La ciutat de Jerusalem quedarà constituïda com un corpus separatum sota un règim internacional especial, i serà administrada per les Nacions Unides. El Consell d'Administració Fiduciària serà designarà per exercir en nom de l'Organització de les Nacions Unides les funcions d'Autoritat Administradora.»

L'estatus internacional de Jerusalem establert per la resolució 181 de l'AGNU va ser soscavat per la política d'expansió territorial duta a terme per l'Estat d'Israel. Ja el 1948, després de la Primera Guerra Araboisraeliana (1948-1949), Israel es va apoderar de la part occidental de la ciutat, fet que va comportar la seva divisió: el nou estat jueu va ocupar des d'aquell moment l'àrea occidental de la ciutat santa. Aquesta acció va ser denunciada per l'AGNU, que va reiterar la necessitat d'un estatus internacional per a la ciutat santa i va subratllar que la ciutat de Jerusalem «ha de ser objecte un tracte especial diferent al d'altres regions de Palestina i ha de romandre sota el control efectiu de les Nacions Unides».

La decisió israeliana d'estendre la seva sobirania per decret a tot el territori de Jerusalem després de la Guerra dels Sis Dies de juny de 1967 (Decret 2064 de 28 de juny de 1967) va ser condemnada fermament pel CSNU. A la seva resolució 298 de 25 de setembre de 1971, el CSNU afirma en termes ben explícits que «totes les mesures de caràcter legislatiu i administratiu que ha pres Israel a fi de canviar l'estatus de la ciutat de Jerusalem, incloent-hi l'expropiació de terres i béns, el trasllat d'habitants i la legislació destinada a incorporar el sector ocupat, són totalment nul·les i no poden modificar aquest estatus ».

Malgrat els advertiments del CSNU a l'Estat d'Israel perquè s'abstingués de dur a terme cap acció legislativa o administrativa encaminada a canviar l'estatus polític o físic de la ciutat de Jerusalem, les autoritats israelianes van fer un pas més el 30 de juliol de 1980 en aprovar una 'lleï bàsica' que convertia Jerusalem en «la capital única i indivisible de l'Estat d'Israel». Davant d'aquesta situació, el CSNU va adoptar la resolució 478 de 20 d'agost de 1980 en la qual:

«2. Afirma que la promulgació de la 'lleï bàsica' per part d'Israel constitueix una violació del dret internacional (...)

5. Decideix no reconèixer la 'lleï bàsica' ni la resta de mesures d'Israel que, com a resultat d'aquesta lleï, tinguin l'objectiu d'alterar el caràcter i l'estatus de Jerusalem, i fa una crida:

(a) A tots els Estats membres per que acceptin aquesta decisió;

(b) Als Estats que hagin establert representacions diplomàtiques a Jerusalem, per que les retirin de la Ciutat Santa.»

Actualment, l'Estat d'Israel continua consolidant de manera activa i amb total impunitat l'annexió de Jerusalem Est mitjançant la seva política de judaïtzació. El procés de colonització no sols s'ha mantingut, sinó que s'ha accentuat, amb accions com la transferència de població d'Israel cap a Jerusalem Est, l'expulsió dels residents palestins amb diverses excuses i la destrucció de les seves llars. Són unes pràctiques que, dia rere dia, van reduint la possibilitat que Jerusalem pugui ser la capital de dos Estats. La Unió Europea no ha reconegut mai l'annexió de

Jerusalem Est per part d'Israel i, per aquesta raó, els seus Estats membres han establert les missions diplomàtiques a Tel Aviv.

Des de 1967, les resolucions del CSNU referents a l'estatus de Jerusalem han condemnat reiteradament l'annexió de la ciutat santa per part de les autoritats israelianes.

La construcció del mur a la Cisjordània ocupada

A petició de l'Assemblea General de les Nacions Unides, es va demanar a la Cort Internacional de Justícia (en endavant, la CIJ) que es pronunciés sobre la legalitat del mur construït en els territoris palestins ocupats. En la seva opinió consultiva emesa el 9 de juliol de 2004, la CIJ exposa de manera detallada les violacions del dret internacional a les quals m'acabo de referir. La seva opinió sobre la il·legalitat del mur als territoris palestins ocupats és inequívoca:

- La construcció del mur per Israel, potència ocupant, dins el territori palestí ocupat, incloent-hi de Jerusalem Est i els seus voltants, i l'adopció del règim connex, són contraris al dret internacional en la matèria;

-Israel ha de posar fi a les violacions del dret internacional resultants de la construcció del mur. És la seva responsabilitat aturar la construcció del mur i a desmantellar les parts ja edificades dins els territoris palestins ocupats;

-Israel ha de reparar els danys que ha ocasionat la construcció del mur;

-Els Estats tenen l'obligació de no reconèixer la situació il·lícita que es deriva de la construcció del mur i de no oferir suport al manteniment de la situació creada per aquesta construcció.

En la seva opinió, la CIJ recorda que la construcció del mur dins els territoris palestins ocupats «divideix l'àmbi territorial sobre el qual és lícit que el poble palestí exerceixi el seu dret a la lliure determinació i constitueix una violació del principi jurídic que prohibeix l'adquisició de territoris mitjançant l'ús de la força». A més, hi ha el temor que el traçat del mur perjudgi la futura frontera entre Israel i Palestina. La CIJ considera que la «construcció del mur i el seu règim connex creen un 'fet consumat' que podria ben bé esdevenir permanent; en aquest cas, i no obstant la caracterització formal del mur per Israel, això equivaldria a una annexió de facto». La CIJ mostra preocupació pel traçat del mur, que va més enllà de la Línia Verda de 1967.

A més, amb la construcció del mur, Israel ignora les obligacions concretes en diversos tractats internacionals que ha ratificat, entre les quals podem esmentar les següents:

- D'acord amb la CIJ, «la construcció del mur ha conduït a la destrucció o confiscació de béns en condicions contràries als requeriments dels articles 46 i 52 del Reglament de La Haia de 1907 i de l'article 53 del Quart Conveni de Ginebra». Aquestes destruccions no es poden justificar per raó de cap necessitat militar o de seguretat nacional;

-La construcció del mur ha ocasionat restriccions importants a la llibertat de circulació dels habitants dels Territoris Palestins Ocupats i constitueix una violació de l'article 12 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, que proclama que «qualsevol persona que es trobi legalment dins el territori d'un Estat té el dret de circular-hi lliurement i d'escollir-hi lliurement

el lloc de residència». Aquestes restriccions de circulació originen la violació d'altres drets reconeguts als palestins pel Protocol I, com ara el dret a la salut, al treball, a l'educació i a un nivell de vida adequat. Cal subratllar que les restriccions a la llibertat no concerneixen únicament l'àrea del traçat del mur. Perquè a Cisjordània hi ha barreres permanents que impedeixen els desplaçaments quotidians del palestins. El 2009 es van comptar almenys 634 barreres que obstaculitzaven la circulació del palestins. Israel afirma que aquests punts de control són necessaris per a la seva seguretat. Cal també assenyalar que la major part d'aquests punts de control estan situats més enllà de la Línia Verda, dins de Cisjordània.

La CIJ també ha analitzat les obligacions jurídiques que incumbeixen tercers Estats. Insisteix que la construcció del mur ignora de manera flagrant les obligacions derivades del IV Conveni i que, en virtut de l'article 1 d'aquest tractat, «les Altes Parts Contractants es comprometen a respectar i a fer complir aquest Conveni en qualsevol circumstància». Tot Estat part té l'obligació d'actuar d'acord amb el Conveni, sigui o no sigui part implicada en un conflicte. Classifica com a obligacions *erga omnes* les violacions internacionals d'Israel amb la construcció del mur. Aquestes obligacions «són per la seva naturalesa matèria 'd'interès per tots els Estats' i, atesa la importància dels drets en qüestió, es pot entendre que tots els Estats tenen un interès jurídic en la seva protecció». La CIJ estima també que «el dret dels pobles a la lliure determinació, tal com ha evolucionat a partir de la Carta i la pràctica de les Nacions Unides, té un caràcter *erga omnes*».

El 20 de juliol de 2004, l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar la resolució ES-10/15, en què instava Israel a complir amb l'opinió consultiva de la CIJ.

L'Acord d'associació UE -Israel

Va ser en el marc del Procés de Barcelona (novembre de 1995), on s'establiren les relacions entre la Unió Europea i els països socis de l'àrea mediterrània, que va ser signat l'Acord d'associació entre la Unió Europea i Israel. Ratificat per la Knesset, els parlaments nacionals dels Estats membres i el Parlament Europeu, va entrar en vigor al juny de 2000. Aquest acord té com a objectiu la liberalització progressiva dels intercanvis comercials entre Israel i la Unió Europea, en particular per als productes agrícoles, els serveis i la lliure circulació de capitals. Preveu, a més, la cooperació de cada país soci amb la Unió Europea en l'àmbit social i cultural. Hi ha, però, certes clàusules d'aquest Acord que l'Estat d'Israel sembla desconèixer: es tracta, fonamentalment, dels principis continguts en els articles 2 i 83.

-Article 2: clàusula sobre drets humans i principis democràtics

L'article 2 de l'Acord d'associació precisa que les relacions resultants del tractat s'han de fonamentar en el respecte als drets humans i als principis democràtics. Cal constatar, però, que si bé la Unió Europea condemna normalment les violacions del dret internacional que Israel comet dins els territoris palestins, no n'extreu cap conseqüència jurídica en virtut dels principis enunciats a l'article 2. La persistència de la violació dels drets humans als territoris palestins ocupats constitueix una violació manifesta de l'article 2 de l'Acord d'associació. En virtut d'aquestes consideracions, la Unió Europea està, doncs, obligada a suspendre l'Acord UE-Israel mentre aquest estat violi els drets humans. La possibilitat de suspendre els acords d'associació va ser apuntada l'any 2002 en una resolució del Parlament Europeu que apel·lava a la congelació de

L'Acord en virtut de la violació manifesta de l'article 2. A més, s'han previst procediments per controlar que es respectin els acords d'associació. De fet, d'acord amb l'article 79, el Consell de Ministres de la Unió pot prendre les mesures apropiades en cas que els acords d'associació no siguin respectats. La Unió Europea, lluny d'executar la resolució del Parlament europeu abans esmentada o els mecanismes de control previstos en l'Acord d'associació, estudia en aquests moments la possibilitat d'ampliar les seves relacions amb Israel.

-Article 83: l'àmbit d'aplicació territorial de l'acord d'associació

L'àmbit d'aplicació territorial de l'Acord d'associació es limita, de conformitat amb els principis enunciats a l'article 83, a l'Estat d'Israel dins de les fronteres de 1967. No obstant això, Israel viola les disposicions legals de l'article 83 mitjançant l'exportació a la Unió Europea de productes amb marca israeliana procedents dels assentaments, amb la finalitat de beneficiar-se així dels avantatges comercials de l'Acord d'associació, en particular pel que fa a la reducció dels impostos de duana sobre l'entrada de productes israelians al territori de la Unió Europea.

El bloqueig de Gaza i l'Operació «Plom Fos»

Com a part de la seva política d'agressió contra la població palestina, les autoritats israelianes han tractat la Franja de Gaza com una «entitat hostil» i l'han sotmès des de fa més de tres anys a un bloqueig econòmic i humanitari. Convé aquí fer alguns aclariments sobre l'estatus jurídic de la Franja de Gaza segons els principis del dret internacional. Els líders polítics i militars israelians van presentar l'evacuació de colons i militars israelians de la Franja el 2005 com un pas per acabar amb l'ocupació del territori. En aquest sentit, l'exprimer ministre israelià Ariel Sharon va declarar, davant de l'AGNU de 15 de setembre de 2005, que la Franja de Gaza era a partir d'aquell moment un territori lliure i sobirà i que, en conseqüència, la nova situació posava fi a les obligacions d'Israel, com a potència ocupant, envers aquest territori. Tanmateix, el criteri determinant per establir, segons el dret internacional, si un territori està ocupat és l'exercici d'un control efectiu sobre aquest territori, cosa que no implica necessàriament que hi hagi una presència militar. I es pot assegurar, sense cap mena de dubte i a la vista de tota una sèrie de consideracions, que Israel encara és avui una potència ocupant que exerceix un control efectiu sobre la Franja de Gaza. Aquesta conclusió recolza en els elements següents:

- (a) Israel controla encara les sis rutes d'accés a la Franja de Gaza;
- (b) Israel controla encara la Franja de Gaza mitjançant incursions militars;
- (c) Israel ha prohibit als habitants de la Franja de Gaza l'accés a algunes parts del territori. En aquestes zones, l'exèrcit té ordres de disparar en cas que no es respecti la prohibició;
- (d) Israel encara controla totalment l'espai aeri de la Franja de Gaza;
- (e) Israel encara controla les aigües territorials de la Franja de Gaza;
- (f) Israel controla els registres civils palestins: l'exèrcit israelià és qui determina l'estatus dels habitants de la Franja.

Tots aquests punts confirmen que la Franja de Gaza és encara un territori ocupat segons el dret internacional humanitari i segons les lleis internacionals de drets humans. Israel continua essent una potència ocupant, de manera que els habitants de la Franja de Gaza continuen gaudint de la protecció establerta pel IV Conveni. Totes les actuacions de l'Estat d'Israel a la Franja de Gaza s'han d'avaluar, doncs, a la llum del que disposen aquestes dues branques del dret internacional. Així doncs, el bloqueig i el setge de la Franja de Gaza durant més de tres anys viola les obligacions internacionals de l'Estat d'Israel. Aquesta actuació té totes les característiques d'un càstig col·lectiu, que està prohibit per l'article 33 del IV Conveni. D'altra banda, Israel, com a potència ocupant, té el deure de fer tot el que estigui a les seves mans per evitar les crisis humanitàries que la Franja de Gaza pateix com a conseqüència del bloqueig. És el que es dedueix, com a mínim, de l'article 55 del IV Conveni.

El bloqueig de la Franja de Gaza ha comportat tota mena de penúries que són atribuïbles a les accions de les autoritats militars israelianes. Les mesures que Israel ha dut a terme (tancament de les fronteres, reducció del subministrament elèctric i de combustible, suspensió de l'activitat bancària, crisi alimentària, atur endèmic) constitueixen violacions evidents de la legislació internacional sobre drets humans, especialment de les disposicions del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, com ara el dret a la vida (art. 6), el dret a una alimentació suficient (art. 11), el dret a gaudir del nivell més alt possible de salut física i mental (art. 12), el dret a l'educació (art. 13), etcètera.

A més a més, el bloqueig de la Franja de Gaza ha incrementat els riscos de malnutrició infantil. El dret dels infants a unes condicions de vida dignes i a la salut formen part dels principis establerts a l'article 24 de la Convenció sobre els Drets de l'Infant, ratificada per l'Estat d'Israel.

L'ofensiva militar israeliana contra la Franja de Gaza, coneguda amb el nom d'Operació «Plom Fos», va ser executada durant vint-i-dos dies, del 27 de desembre de 2008 al 18 de gener de 2009. El Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR) no va dubtar a qualificar-la «d'epicentre d'un gran sisme» per la immensa devastació humana i material que va provocar. Durant aquesta operació, Israel va cometre deliberadament violacions de les lleis sobre conflictes armats, començant pel principi més elemental, que és distingir entre civils i combatents. Segons el dret internacional humanitari, quan les parts d'un conflicte duen a terme operacions militars han de fer una distinció clara entre civils i combatents. Els atacs indiscriminats estan prohibits. L'Informe Goldstone destaca que l'exèrcit israelià va prendre com a objectiu la població civil de la Franja de Gaza, fet que constitueix una violació flagrant de les normes més elementals del dret internacional humanitari. Els atacs contra la població civil violen els principis establerts als articles 48 i 51 del Protocol I. Els membres de la missió Goldstone no dubten a afirmar que:

«el comportament de les forces armades israelianes suposa greus infraccions del Quart Conveni de Ginebra pel que fa a les morts indiscriminades i el desig deliberat de causar grans sofriments a persones protegides i, per aquesta raó, donen lloc a una responsabilitat penal individual. També arriba a la conclusió que la decisió d'atacar i matar arbitràriament civils palestins constitueix una violació del dret a la vida.»

L'organització israeliana «Trenquem el silenci» ha recollit el testimoni de soldats que van participar en l'operació militar i que confirmen les conclusions de l'Informe Goldstone. Els testimonis expliquen que durant l'Operació «Plom Fos» es van dur a terme atacs deliberats contra civils palestins. A més a més, els soldats es trobaven sotmesos a les pressions del rabinat

militar, que consistien a deshumanitzar els àrabs i a tractar el conflicte com una guerra santa contra un enemic demoníac.

Una altra distinció a respectar en el decurs de qualsevol conflicte armat internacional és la distinció entre objectiu militar i objectiu civil.

D'acord amb l'Informe Goldstone, les operacions militars de l'exèrcit israelià s'han dirigit de manera deliberada contra objectius civils. Aquests comportaments constitueixen una violació de la norma del dret internacional humanitari consuetudinari, segons la qual els atacs s'han de limitar estrictament a objectius militars. Però els bombardejos aeris, els atacs navals i les incursions terrestres han provocat la destrucció d'habitatges (almenys 21.000 cases han estat destruïdes), d'hospitals civils i d'institucions oficials amb total menyspreu de les disposicions de l'article 53 del IV Conveni i de l'article 51 del Protocol I. A parer del jutge Richard Goldstone, no hi ha cap dubte que «les destruccions il·legals i indiscriminades que no es justifiquen per cap necessitat constitueixen crims de guerra».

-Negativa d'evacuar o d'oferir assistència als ferits

L'Informe Goldstone subratlla també que l'exèrcit israelià va denegar sistemàticament l'evacuació dels ferits palestins i va impedir l'accés a les ambulàncies. Però l'article 56 del IV Conveni prohibeix formalment posar traves al treball de les organitzacions humanitàries i del personal mèdic en les zones en conflicte.

-Ús de civils palestins com a escuts humans i persones detingudes a Israel

L'ús de civils palestins com a escuts humans per part d'Israel durant l'Operació «Plom Fos» ha estat denunciada pels membres de la missió Goldstone. L'informe de la missió relata situacions on:

«les forces armades israelianes van apuntar amb les seves armes a palestins per tal que participessin en escorcolls domiciliaris durant les (...) La Missió arriba a la conclusió que aquesta practica equival a l'ús de civils palestins com a escuts humans i, per tant, està prohibida pel dret humanitari internacional. Posa en perill el dret a la vida dels civils de forma arbitrària i il·legal i constitueix un tracte cruel i inhumà. L'ús d'escuts humans és també un crim de guerra.»

Hi ha diversos convenis internacionals que prohibeixen l'ús de no-combatents com a escuts humans. Així, l'article 28 del IV Conveni prohibeix explícitament aquestes pràctiques i estableix que «cap persona protegida podrà ser utilitzada per protegir, mitjançant la seva presència, determinats punts o regions contra les operacions militars». L'article 51, paràgraf 7, del Protocol I encara és més explícit quant a la prohibició d'utilitzar civils com a escuts humans.

A més, la missió remarca que, durant les operacions militars, nombrosos civils palestins van ser detinguts, alguns a la Franja de Gaza i d'altres en centres de detenció a Israel, fets que l'han conduït a remarcar que:

«Arran dels fets recollits, la Missió conclou que en el context d'aquestes detencions es van cometre nombroses violacions del dret humanitari internacional i de la normativa dels drets humans. Es van detenir civils, dones i nens inclosos, en condicions denigrants, privats

d'aliments, d'aigua i d'accès a serveis sanitaris i exposats a la intempèrie en ple mes de gener, sense cap tipus de refugi. Els homes van ser emmanillats, se'ls van tapar els ulls i se'ls va fer treure la roba, de vegades fins a quedar despallats, en diferents moments de la detenció.»

Això la porta a concloure que:

«aquest tracte, constitueix una pena col·lectiva contra aquests civils i equival a mesures d'intimidació i de terror. Aquests actes són violacions greus dels Convenis de Ginebra i constitueixen un crim de guerra.»

La major part dels detinguts palestins han estat empresonats a Israel, una situació que és contrària a l'article 76 del IV Conveni. Cal remarcar que el mateix article prohibeix els maltractaments a les persones detingudes.

Al maig de 2009, el Comitè contra la Tortura de les Nacions Unides va expressar la seva preocupació per les condicions de detenció dels presoners palestins als presidis israelians. El Comitè constata, de fet, que certes pràctiques israelianes són contràries a la Convenció contra la Tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants.

-La distribució de l'ajuda humanitària

L'informe de la missió fa menció també de les dificultats amb què es troben les agències humanitàries en la seva tasca d'avitual·lar la població civil palestina amb béns de primera necessitat i amb aliments. Constata, en aquest tema, que en impedir de forma deliberada el repartiment de l'ajuda humanitària, Israel contravé les obligacions concretes d'acord amb el IV Conveni, en particular amb el seu article 23.

-Tancament de fronteres

A més, totes les fronteres de la Franja de Gaza van romandre tancades durant el conflicte, fet que va impedir que els habitants poguessin fugir de la zona. Els habitants de la Franja de Gaza, confinats en un territori que amb prou feines arriba als 360 kilòmetres quadrats, van ser forçats per l'exèrcit d'Israel a quedar-s'hi, sense tenir la més mínima possibilitat de posar-se a resguard de les operacions militars. Segons la Declaració Universal dels Drets Humans, tota persona té dret a sortir de qualsevol país, inclòs el seu, i a tornar-hi (art. 13, par. 27) i tota persona té dret a buscar asil (art.14, par. 1). La llibertat de deixar qualsevol país, fins i tot el propi, és igualment esmentada al Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (art.12, par. 2), fet que no ha evitat que l'Estat d'Israel mantingués tancades les fronteres de la Franja de Gaza al llarg de tot el conflicte.

En conclusió, i a la llum de tots els elements esmentats sobre les pràctiques de l'exèrcit israelià durant l'Operació «Plom Fos», citarem el professor John Dugard, relator especial de les Nacions Unides sobre la situació dels drets humans als territoris palestins, inclòs Jerusalem Est, que argumenta:

«Existeixen arguments de pes per afirmar que Israel ha transgredit les normes més elementals del dret internacional humanitari, amb el que es defineix com a crims de guerra en el sentit de l'article 147 del Quart Conveni de Ginebra i de l'article 85 del Protocol Addicional als Convenis de Ginebra de 12 d'agost de 1949, relatiu a la protecció de les víctimes dels

conflictes armats internacionals (Protocol Addicional I). En la definició s'inclouen els atacs contra la població civil o béns de caràcter civil, i aquells en que no es fa distinció entre objectius militars i persones civils o béns de caràcter civil (art. 48, 51, par. 4, i 52, par. 1, del Protocol I; l'ús excessiu de la força en atacs desproporcionats contra la població civil o béns de caràcter civil (art. 51, par. 4 i par. 5, del Protocol I); i el fet de sembrar el terror entre la població civil (art. 33 del IV Conveni de Ginebra i art. 51, par. 2, del Protocol I)»

-L'actuació de l'Estat d'Israel: crims contra la Humanitat?

A la vista de les agressions comeses per l'exèrcit israelià a la Franja de Gaza durant l'Operació «Plom Fos», la comissió investigadora dirigida pel jutge Goldstone es planteja la qüestió de si aquestes accions son constitutives de crims contra la humanitat. La comissió expressa les seves reflexions de la manera següent:

«La missió examina si la sèrie d'actes pels que es priva els palestins de la Franja de Gaza de mitjans de vida, ocupació , habitatge i aigua, que els nega la llibertat de circulació i el dret a entrar i sortir del seu propi país, que els restringeix l'accés als tribunals i a recursos efectius podrien constituir persecució, un crim de lesa humanitat. A la vista dels fets de què es té constància, la Missió és del parer que algunes de les accions del Govern israelià podrien justificar la conclusió d'un tribunal competent de que s'han comès crims de lesa humanitat».

En conclusió, del conjunt de les intervencions que precedeixen i, tal com ho recorda, amb força i vigor, la Cort Internacional de Justícia en la seva opinió consultiva sobre el Mur, l'Estat d'Israel, la Unió Europea i els Estats Membre de la Unió Europea han d'acomplir les seves obligacions internacionals que es troben recollides en les convencions internacionals que els vinculen, sobretot la 4ª Convenció de Ginebra que estipula, al seu article 1er, l'obligació de fer respectar el dret internacional humanitari en qualsevol circumstància i, per tant, de prendre les mesures necessàries per assegurar el respecte d'aquest ordenament jurídic.

Aquesta primera sessió internacional que es celebra a Barcelona, ciutat on va ser signada la Declaració que posava en marxa la col·laboració euro-mediterrània, el novembre de 1995, té per objectiu posar en evidència i examinar la responsabilitat de la Unió Europea i dels seus Estats Membre en la perpetuació de les violacions del Dret internacional comeses per l'Estat d'Israel.